

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingendienst

Aan:
- De Coördinator voor de Inlichtingen- en Veiligheids-
diensten

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Uw Brief	Uw Kenmerk	Ons nummer DIS96000351	Datum 8 MEI 1996

Onderwerp
Veiligheidsbeleid van de Baltische Staten

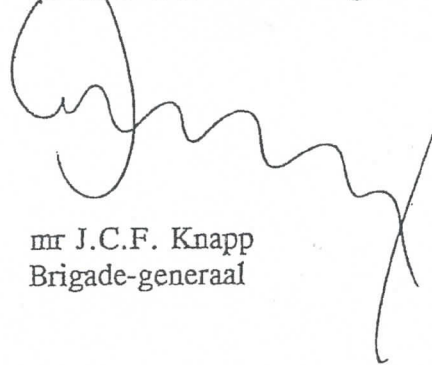
Referte: Uw brief 96G000052 d.d. 22 april 1996, Besluitenlijst CVIN-vergadering 18 april 1996

1. Tijdens de CVIN-vergadering van 18 april j.l. is bij de evaluatie van de nationale en internationale dreiging de MID-bijdrage "Het veiligheidsbeleid van de Baltische Staten" ter sprake gekomen. Bij de bespreking zijn helaas misverstanden gerezen, die mij aanleiding geven tot het volgende commentaar:
2. Het MID-rapport over de veiligheidspolitiek en defensie-opties van de Baltische landen is door mijn Dienst opgesteld naar aanleiding van een verzoek van Minister Voorhoeve aan de MID om de veiligheidsproblemen van de Baltische landen in het bijzonder in relatie tot Rusland nader te bezien.
3. In dat kader diende de MID in de eerste plaats een beoordeling te geven van de mogelijkheden van de Baltische landen om een geloofwaardige defensiestrategie tegenover het Russische militaire overwicht in de regio te ontwikkelen. Het NAVO-lidmaatschap - nog steeds hoofddoelstelling in het officiële buitenlandse beleid van de drie Baltische landen - is daarbij als één van de mogelijke opties aan de orde gekomen. Daarbij is echter vooral ingegaan op de mogelijke Russische (politieke en/of militaire) reacties op een uitbreiding van de NAVO met de drie Baltische landen. Het vraagstuk van (de wenselijkheid van) een Baltisch NAVO-lidmaatschap als zodanig bleef verder buiten beschouwing.

4. [Redacted]

5. Met deze analyse heeft de MID een bijdrage geleverd aan de menings- en beleidsvorming binnen het Ministerie van Defensie over mogelijke defensiesamenwerking met de Baltische landen. Daarmee heeft de MID invulling gegeven aan de in de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten omschreven specifieke inlichtingentaak van de MID.
6. Aangezien dit rapport is opgesteld teneinde te voorzien in een specifieke inlichtingenbehoefte van de Minister van Defensie, is geen interdepartementale afstemming nagestreefd. De behandelde materie (zie pt. 3) gaf daar ook geen aanleiding toe. Door dit werkdocument van de MID als bijdrage aan het CVIN aan te bieden, heb ik de leden van het CVIN slechts de gelegenheid willen geven kennis te nemen van de MID-visie op de genoemde Baltische defensieproblemen.
7. Tegen deze achtergrond acht ik een aanpassing van het MID-rapport (zie Referte, blz. 2, punt 4) niet opportuun. Indien daar behoefte aan mocht bestaan, ben ik uiteraard gaarne bereid mee te werken aan de opstelling van een CVIN-analyse, waarin het buitenlandse en veiligheidsbeleid van de Baltische landen in breder perspectief aan de orde wordt gesteld.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Het Veiligheidsbeleid van de Baltische landen (MID-rapport d.d. 16 april 1996)

De analyse van het MID voert een aantal ook voor dit ministerie interessante aspecten op inzake veiligheid en defensie in en rond het Balticum. De beschrijving van de dreigingsperceptie lijkt vrij volledig en actueel.

Kritiekpunten:

- Een manco is de discrepantie tussen de inhoud (in wezen alleen een analyse van de perceptie in het Balticum van Russische dreiging) en de titel ('Het veiligheidsbeleid van het Balticum') van het stuk.
- Voorts mondt de notitie niet uit in een duidelijke conclusie of beleidsaanbeveling. Eerder is sprake van bespreking van een aantal opties die ieder (NAVO-toetreding, Noordse defensiesamenwerking, Baltische defensiesamenwerking) leiden tot een negatieve vaststelling: geen der opties is afdoende om de Baltische veiligheid te verzekeren. (N.B. Zie ook bijgevoegd artikel uit de *Economist* van 4 mei jl. naar aanleiding van de bijeenkomst van de Baltische Zeeraad). Wat dan wel zou moeten gebeuren om de veiligheidsbehoefte van de Baltische staten (en die van Rusland) te bevredigen, wordt niet duidelijk.
- Het rapport staat *geheel* in het teken van Russische dreiging. Veiligheid is inmiddels een breed begrip: o.a. economische, demografische, milieu-aspecten zouden in een dergelijk rapport meegewogen kunnen worden. Anderzijds is het nog wel verdedigbaar dat een MID-rapport zich concentreert op de militaire aspecten van veiligheid, maar dan dienen in ieder geval *alle* militaire aspecten aan bod te komen - dus ook de non-art.5-taken. Kenmerkend is bijvoorbeeld dat wel gesproken wordt van een, eventuele, toekomstige, Baltische defensiesamenwerking "vis-à-vis de potentiële Russische dreiging", maar niet over het Baltische peacekeepingbataljon in oprichting of over de huidige Baltische participatie in IFOR.
- Daarmee wordt het denken in Oost-West-tegenstellingen onnodig geaccentueerd. Het Baltische veiligheidspalet is immers meer dan een vermeende Russische dreiging. Voor de Baltische staten zelf is een dergelijke nauwe interpretatie van hun veiligheid beslist geen pre: zij kunnen immers alleen in aanmerking komen voor lidmaatschap van westerse (veiligheids-)structuren indien zij aannemenlijk kunnen maken alles ondernomen te hebben (en blijven ondernemen) om het dreigingsbeeld te verminderen door het ontwikkelen van goede relaties met hun buurlanden, inclusief Rusland.

Verder lijken de navolgende aspecten onderbelicht te blijven. Waren die aspecten wel meegewogen, dan had mogelijk toch een optie kunnen worden ontwikkeld die (voorlopig) enigszins tegemoet zou kunnen komen aan de veiligheidszorgen van de Baltische staten en van RF.

- a. Binnenlandse politieke ontwikkelingen blijven wat buiten het beeld, wat een Militaire Inlichtingen Dienst moeilijk kan worden verweten. Deze aspecten zouden echter tot de vaststelling hebben kunnen leiden dat het binnenlandse bestuur en de binnenlandse politieke situatie in zowel de Baltische staten als Rusland, nog niet echt stabiel is, wat relevant is voor beoordeling van de veiligheidssituatie.
- b. De effectiviteit van het Russische leger lijkt te worden overschat, niet alleen in het licht van de verrichtingen van het Russische leger in Tsjetsjenië, maar ook gelet op o.m. NAVO-evaluaties. Voor een grootschalige veroveringsoorlog ontbreekt het aan effectief materieel, aan onderhoud, aan training, aan troepensterkte (structurele onderbezetting van alle eenheden in de regio), aan populariteit van een dergelijk krijgsdoel bij de bevolking (soldatenmoeders!), en aan internationaal-politieke mogelijkheden (sinds de Golfoorlog lijkt landjepik - behalve voor een *weltfremde* kluizenaarstaat als Noord-Korea - geen aantrekkelijke optie).
- c. Het aspect van de te verwachten toetreding van de Baltische staten tot de Europese Unie wordt niet betrokken in de analyse. Dit is een vrij ernstige omissie, omdat van het lidmaatschap van de EU om verschillende redenen een belangrijk veiligheidsbevorderend effect kan uitgaan.
- d. Niet alleen EU-toetreding, maar nog meer de *relatie* tussen EU-WEU-NAVO-toetreding is van belang. Juist voor het Balticum heeft die relatie consequenties. Moskou heeft zich fel gekant tegen toetreding van de Baltische staten tot de NAVO. Toetreding tot de EU en zelfs tot de WEU roept echter niet dezelfde antipathie op. Zelfs wordt Baltisch EU/WEU-lidmaatschap - in tegenstelling tot wat het rapport meldt - in Rusland wel gezien als alternatief voor Baltisch NAVO-lidmaatschap (WEU-lidmaatschap zonder NAVO-lidmaatschap is overigens in de praktijk onmogelijk).
Het handhaven van de parallelle van toetreding EU/NAVO is van groot belang. De Baltische staten hebben een Europa-akkoord, hetgeen uitzicht biedt op EU-lidmaatschap. Zolang de parallelle gehandhaafd blijft hebben zij daarmee in wezen ook uitzicht op NAVO-lidmaatschap.
- e. De MID gaat niet in op de belangrijke mate van 'commitment' dat zijdens Westelijke staten als de VS en Duitsland is uitgesproken jegens de onafhankelijkheid van de Baltische staten.
- f. Een analyse van de oorzaak van Russische dreiging ontbreekt. Dit is geen gemakkelijk punt omdat Moskou zelf niet veel verder komt dan dat NAVO-uitbreiding 'onacceptabel' is. Wel is een geregeld terugkerend element de positie van de Russische minderheid in Estland en Letland. In dit rapport en elders blijft echter steeds weer onderbelicht dat vertegenwoordigers van deze minderheid zich nooit tot Moskou hebben gewend met een verzoek om hulp. Zolang de Baltische landen economisch stukken beter presteren dan Rusland hebben de etnische Russen aldaar allerminst belang bij een reïntegratie van (delen van) de Baltische staten in Rusland. Daarmee is de dreiging van een Russische interventie minder acuut dan het rapport doet voorkomen.
- g. Een belangrijke en onmisbare conclusie had moeten zijn, dat het ontwikkelen van een betekenisvolle dialoog tussen enerzijds zowel de NAVO als de EU en anderzijds Rusland een belangrijk element zou kunnen zijn voor het Westen om

enige invloed uit te oefenen op het Russische beleid terzake en om (samen met andere stappen richting Baltische staten zelf) de veiligheid in het Balticum te bevorderen.

Details:

- Interessantste punt in het rapport is de constatering dat de Russische troepenconcentraties in de regio het gevolg zijn van de ruime beschikbaarheid aan militaire infrastructuur en niet als overmatig kan worden gekarakteriseerd (p.5, 6).

- Welke conclusie moeten we trekken uit de constatering (p.6) dat de ontplooiing van Russische troepen rond de Baltische landen niet is geconcipieerd voor het uitvoeren van een verrassingsaanval op deze landen, "met uitzondering van Kaliningrad"?

Storend detail is ten slotte de ongefundeerde constatering dat een guerrilla geen geloofwaardige strategie voor de Baltische landen is omdat zulks "minder goed aansluit bij het temperament van de Balten" (p.7).